

ÄHTÄRIN KAUPUNGIN

TARKASTUSLAUTAKUNNAN

ARVIOINTIKERTOMUS

VUODELTA 2020

ÄHTÄRIN KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2020

1. TARKASTUSLAUTAKUNTA 2017-2020

1.1. Tarkastuslautakunta

Kaupunginvaltuusto on valinnut tarkastuslautakunnan toimikaudeksi 2017–2020 seuraavat jäsenet ja varajäsenet:

varsinainen jäsen:

Heli Hokkanen
Kauko Kantola (31.1.2019 saakka)
Mikko Savola (26.8.2019 alkaen)
Pirjo Talonen
Maire Hautoniemi
Allan Roth

henkilökohtainen varajäsen:

Aila-Anneli Mattinen
Helena Hautakangas-Anttila
Helena Hautakangas-Anttila
Kalevi Lystimäki
Reima Setälä
Pirjo Salonen

Lautakunnan puheenjohtaja oli Heli Hokkanen. Varapuheenjohtaja oli Kauko Kantola 31.1.2019 saakka ja Mikko Savola 26.8.2019 alkaen.

Tarkastuslautakunta on päättänyt, että asiat lautakunnan kokouksissa käsitellään puheenjohtajan tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan esittelystä.

Tilintarkastaja valmistelee asiat hyväksytyn tarkastustarjouksen mukaisesti. Lautakunnan työskentelyssä on huomioitu Kuntalain esteellisyyssäännökset. Lautakunnan jäsenten esteellisyydet on todettu.

Pöytäkirjanpitäjänä toimi Mariita Ahtola 31.12.2020 saakka ja 1.1.2021 alkaen Marjo Mäkipelto.

Kaupunginvaltuusto on valinnut kaudelle 2020–2021 tilintarkastajaksi JHTT-yhteisö KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy, jonka nimeämänä vastuullisena tilintarkastajana toimi tilintarkastaja Elina Pesonen.

1.2. Tarkastuslautakunnan tehtävät

Tarkastuslautakunta on Kuntalain mukainen lautakunta (121§), jonka valtuusto asettaa toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Hallintosäännössä annetaan tarkemmat määräykset.

Kuntalain 121§ mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

1. Valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat.
2. Arvioi, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.
3. Arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.
4. Huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.
5. Valvoa 84§ säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.
6. Valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Kunnan hallintosääntömallin (Kuntaliitto 2016) mukaan kuntalaissa säädettyjen tehtävien lisäksi, tarkastuslautakunnan on:

1. Seurattava tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seurattava tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi.
2. Huolehdittava, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa.
3. Tehtävä aloitteita ja esityksiä tarkastuslautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen tarkastuksen tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksen mukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisena pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Kunnanhallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksestä lautakuntaa koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi ja talousarvioksi kunnan hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä. Kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

Tilintarkastus 122§:

Valtuusto valitsee hallinnon ja talouden tarkistamista varten tilintarkastusyhteisön, jonka tulee olla julkishallinnon ja –talouden tilintarkastuslautakunnan hyväksymä yhteisö (JHTT-yhteisö) ja vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi julkishallinnon ja –talouden hyväksytty tilintarkastaja (JHTT-tilintarkastaja). Tilintarkastajat toimivat tehtävissään virkavastuulla. Tilintarkastusyhteisö voidaan valita kerrallaan enintään kuuden tilikauden hallinnon ja talouden tarkastamista varten.

Tilintarkastajalla on oltava edellytykset riippumattoman ja riittävän laajan tilintarkastuksen toimittamiseen. Jos edellytykset riippumattomaan tarkastukseen puuttuvat, tilintarkastajan on kieltäydyttävä vastaanottamasta tehtävää tai luovuttava siitä. Tilintarkastajana ei saa toimia henkilö, joka 75§ mukaan ei ole vaalikelpoinen tarkastuslautakuntaan.

Kunnan tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava kunnan tilintarkastusyhteisö, jollei tästä poikkeamiseen ole perusteltua tarkastuksen järjestämiseen liittyvää syytä.

Tilintarkastuksen päämääränä on tarkastustietoa tuottamalla varmistaa Ähtärin kaupungin (hallintosääntö 62–70 §):

- hallinnon ja taloudenhoidon laillisuutta
- sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan toimivuutta
- kirjanpidon ja muun laskentatoimen oikeellisuutta ja riittävyttä
- tilinpäätöksen ja sen keskeisen talous- ja tulosisinformaation oikeellisuutta ja riittävyttä
- tilinpäätösten merkittävien poikkeamien selvittäminen
- valtionosuuksien käytön perusteita ja oikeellisuutta
- Kuntalain 122§ on määritelty tilintarkastajan tehtävät.

1.3. Tarkastuslautakunnan toiminnasta

Tarkastuslautakunta on hyväksynyt lautakunnan arviointisuunnitelman ja tilintarkastajan työohjelman.

Lautakunta on päättänyt sisäisestä työnjaostaan nimeämällä kullekin jäsenelle ne lautakunnat, joiden pöytäkirjojen seuranta kuuluu seuraaville:

Kaupunginhallitus Pirjo Talonen ja Allan Roth

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta Maire Hautoniemi ja Mikko Savola

Tekninen lautakunta Heli Hokkanen

Tarkastuslautakunta seuraa koko toimikautensa ajan talouden tasapainottamisohjelman toteutumista.

Tämän tarkastusvuoden aikana tarkastuslautakunta tutustui painopistealueiden tulosityksiköiden toimintaan ja puitteisiin kuulemalla ja keskustelemalla vastuuhenkilöiden kanssa lautakunnan kokouksissa.

Tarkastuslautakunnan nimeämä painopistealue vuodelle 2020:

- Sivistys- ja hyvinvointitoimi sekä taloushallinto.

Tarkastuslautakunta on kuullut eri sektoreiden ja alueiden vastuuhenkilöitä seuraavasti:

- Kaupunginjohtaja Jarmo Pienimäki 17.02.2020
- Asianhallintapäällikkö Jutta-Kaisa Mikkola 17.02.2020
- Talousjohtaja Arja Väliaho 16.03.2020
- Hallintojohtaja Seppo Karjala 18.05.2020
ja 28.9.2020
- Vapaa-aikatoimenjohtaja Marika Puntala 30.11.2020

Tarkastuslautakunta on käynyt vierailulla seuraavissa kohteissa:

- Eläinpuistoyhtiöt, toimitusjohtaja Kimmo Studen johdolla 16.03.2020
- Ähtärin keilahalli, toimitusjohtaja Kimmo Studen johdolla 16.03.2020
- Ähtärin Energia- ja Vesi Oy, toimitusjohtaja Veijo Leinon johdolla 26.10.2020
Vierailulla Ähtärin Energia ja Vesi Oy:n toimitiloissa ja saadun toimitusjohtajalta selvityksen mukaan toiminnasta syntyi hyvä kokonaiskuva. ÄEV:llä on valmisteilla energias strategia tuleville vuosille. Energian hinnalla on nousupaineita johtuen turpeen verotuksen vaikutuksesta energian hintaan sekä tulevien investointien tarpeesta.

- Otsonkoulun tiloissa, Kiinteistö Oy Ähtärin Sairaalanmäen toimitusjohtaja Markus Sulkavan johdolla 30.11.2020.
Otsonkoulun sairaalanmäellä entisen aluesairaalan tiloista oli saatu väistötiloista toimivat ja tilavat luokkatilat.

Tarkastuslautakunta on kokoontunut vuonna 2020 seitsemän kertaa.

2. TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN VUONNA 2020

Ähtärin kaupungin tilikauden tulos vuodelta 2020 on 542 452 euroa ylijäämäinen, alkuperäinen talousarvion mukainen tulos oli -1,686 miljoonaa euroa alijäämäinen. Vuosikate oli noin 3,239 miljoonaa euroa positiivinen. Ottolainat vähentyivät 6,5 miljoonalla eurolla. Kaupungin omavaraisuusaste nousi edellisvuodesta vuodesta 6,2 %, joten vuonna 2020 omavaraisuusaste oli 52,9 %.

Toimintamenot olivat -43,982 milj.€, talousarviossa menot olivat -44,601 milj.€ eli menot olivat 619 061 € pienemmät kuin talousarviossa. Toimintatuotot olivat 6,079 milj. €, jotka alittivat 450 381 € talousarvion tuotot. Vuoden 2020 talousarviossa investointimenoihin oli varattu -4 148 000 euroa ja toteutuma oli -1 717 211 euroa.

2.1. Talouden ja toiminnan kehittyminen vuonna 2020:

Talousarvioon verrattaessa verotulojen toteutuma oli 105,3 % ja valtionosuuksien toteutuma oli 105,2 %. Talousarvioon Kaupunginvaltuusto myönsi vuonna 2020 talousarvioon lisämäärärahaa yli miljoona euroa, koulujen alaskirjaukseen.

Ähtärin kaupungin menot ylittyivät Kuusiokuntien sosiaali- ja terveystaluyhtymän osalta yhteensä 726 115 euroa (sis./ulk.) verrattuna alkuperäiseen talousarvioon.

Valtionosuuksia saatiin vuonna 2020 19.882.425,00 euroa (vuonna 2019 yhteensä 18.356.334,00 euroa). Ähtärin kaupungin omavaraisuusaste vuonna 2020 oli 52,9 %.

2.2. Huomiot Ähtärin kehityksestä:

2.2.1. Tarkastuslautakunta on todennut hyvää kehitystä seuraavissa asioissa:

Kaupungin menneinä vuosina kertyneet alijäämät on katettu vuonna 2019 ja talous on vahvistunut vuonna 2020 (taulukko arviointikertomuksen kohdassa 2.3.3.).

Perusopetuksen oppimisympäristön rakentamisen suunnittelu on aloitettu ja ohjausryhmän valinta on toteutettu asianmukaisesti.

Kaupungintalolla on nykyään oma palvelin/serveri, jolloin kaupungintalon tietohallinto on keskitettyä, samalla myös palvelimen kalusto on uudistettu.

Palkka- ja henkilöstöhallinnan ohjelmisto on uusittu, johon liittyen vuoden 2020 lopussa pidettyjen kokousten palkkioiden maksu viivästyi. Ne maksettiin vuoden 2021 ensimmäisen vuosineljänneksen yhteydessä.

Tiedonhallintalain toimeenpanon toinen vaihe on käynnistetty, jonka myötä on tehty tieto- ja asiakirjahallinnan ohjeiden päivityksiä muun muassa seuraaviin asiakirjoihin: asiakirjahallinnon ja arkistotoimen toimintaohje, kirjaamisohje, päätöksenteon yleisohje, viranhaltijapäätösohje, tietojärjestelmien käyttöoikeuksien myöntämisohe henkilöstöohjesääntö opas, Ähtärin nuorisovaltuuston ohjekirjan päivittäminen. Lisäksi on otettu käyttöön uusi asiakirjahallintajärjestelmä ja rakennusvalvonnan ohjelmisto on päivitetty. Myös työsuojeluun ja työhyvinvointiin on olemassa erilaista ohjeistusta, jotka auttavat esimerkiksi perehdytyksessä.

Digiloikka on tehty myös kokousten järjestämisissä etäyhteyksien välityksellä – hallintosääntö on mahdollistanut tämän koronan aiheuttaman muutoksen.

Tarkastuslautakunnan tiedonsaanti on parantunut ja toteutunut. Jäsenet ovat saaneet kokousten liiteasiakirjat sekä lisäpykälät tarkasteltavikseen.

2.2.2. Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomioita seuraaviin kehitettäviin asioihin:

Ähtärin kaupungin väestökehitys on ollut viime vuosina laskeva. Vuoden 2020 aikana sekä syntyneitä, että kuolleita oli edellisvuotta vähemmän.

Vertailu vuosina	2018	2019	2020
asukkaita	5757	5616	5523
muuttotappiot asukkaina		141	93
Ähtärissä syntyneitä lapsia		40	28
Ähtäriläisiä kuollut		140	93
Kaupungin henkilöstö	253	249	226
Työttömyyskeskiarvo		8,02 %	10,50 %

Henkilöstöraportti:

Kaupungin palveluksessa olevan henkilöstön kokonaismäärä vuoden lopussa oli 226. Henkilöstön lukumäärä väheni kokonaismääräisesti lähes 10 %:lla palvelussuhteiden määrän vähentyessä 23:lla.

Sairauspoissaolojen kokonaismäärä absoluuttisesti 0,5 tpv/yksi virka/toimi), väheni edellisestä vuodesta (2019 oli 1,0 tpv/yksi virka/toimi). Sairauspoissaolojen määrä kuitenkin lisääntyi suhteellisesti yhtä virkaa/tointa kohden laskettuna. Vuonna 2020 sairauspoissaoloja oli yhteensä 13,6 työpäivää/yksi virka/toimi (vuonna 2019 oli 13,1 työpäivää/yksi virka/toimi).

Tarkastuslautakunnan henkilöstöjärjestöiltä saaman selvityksen mukaan perehdytyksissä on ollut osittain puutteita. Resurssien puutteen myötä sijaisuuksien järjestäminen ja henkilöstön jaksaminen on vaarantunut työn kuormittavuuden kasvaessa. Päiväkotien henkilöstö on vähäinen ja aiheuttaa kuormitusta, jolloin aika ei ole riittänyt suunnitteluun ja kehittämiseen. Työmiehitys on saatettu paikallisesti laskea virheellisesti. Riskien kartoitusta ei ole tehty, henkilökunnan ajanpuutteen vuoksi.

Työtehtävien jaossa on ollut epäselvyyksiä, sillä tehtäväkuvauksia ei ole asianmukaisesti avattu. On tehty havaintoja myös virheellisistä päätöksistä ja puutteista valmisteluissa. Tarkastuslautakunta kehottaa kiinnittämään huomioita hallintosäännön ja lain mukaisiin viranomaisvaltuuksiin.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomioita henkilöstöresurssien vähäisyyteen. Tarkastuslautakunta kehottaa ottamaan laskennallisesti huomioon suunnittelu- ja kehittämistehtävien riittävät resurssit. Tarkastuslautakunta edellyttää, että riskien kartoitus on käytävä yhdessä henkilökunnan kanssa. Tarkastuslautakunta suosittelee, että vastuut ja tehtävät kirjataan sekä organisointia parannetaan.

Tarkastuslautakunnan henkilöstöjärjestöiltä saaman selvityksen mukaan työhyvinvointikysely tulisi tehdä useammin kuin neljän vuoden välein. Tarkastuslautakunta ehdottaa työhyvinvointikyselyn toteuttamista joka toinen vuosi. Suosituksena olisi, että kyselyn voi tehdä netissä ja siihen voi vastata anonymisti. Samalla tulee saada varmuus siitä, että vastaukset myös käsitellään luottamuksellisesti ja nimettömästi. Kyselyiden toteuttamiseksi on olemassa erilaisia ilmaisiakin ohjelmistoja, joten kustannuksien kasvua tämän muutoksen ei pitäisi aiheuttaa.

Henkilökuntaa on jouduttu irtisanomaan ja lomauttamaan. Kaupunginhallituksen esittämä säästötarve oli 560 000 €, josta 260 000 € toteutettiin pääsääntöisesti kahden viikon mittaisina lomautuksina, 300 000 € toteutettiin irtisanomisina ja osa-aikaistamisina. Irtisanomisten ja osa-aikaistamisten myötä säästövelvoitteet olivat osastoittain seuraavat: kaupunginhallitus -1 htv, hallinto- ja taloushallinto -2 htv, tekninen toimi -2 htv, sivistys- ja hyvinvointilautakunta -3 htv.

Irtisanomisia tehtiin yhteensä 6 kpl (tekniseltä osastolta -2htv, sivistys- ja hyvinvointilautakunta -3 htv ja hallinto-osastolta -1 htv). Lisäksi on huomioitu myös muut säästötoimet, eläköitymiset, siirrot sekä tehostamistoimet. Kokonaisuudessaan palvelussuhteiden määrä väheni 23 kpl. Näiden säästötoimien myötä viime vuoden lopussa saavutettiin lähes 250 000 € säästöt, joten hallituksen asettamat säästötavoitteet saavutettiin noin 95 prosenttisesti.

Terveys ja hyvinvointi:

Osoitin	Alue	Arvo	0	Arvo 100	200
▼ THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu					
THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu	Ähtäri	109,8			
▼ Sairausryhmittäiset indeksit, ikävakioitu					
Syöpäindeksi, ikävakioitu	Ähtäri	110,1			
Sepelvaltimotauti-indeksi, ikävakioitu	Ähtäri	100,6			
Aivoverisuonitauti-indeksi, ikävakioitu	Ähtäri	105,3			
Tuki- ja liikuntaelsairausindeksi, ikävakioitu	Ähtäri	128,9			
Mielenterveysindeksi, ikävakioitu	Ähtäri	102,2			
Tapaturmaindeksi, ikävakioitu	Ähtäri	97,1			
Dementiaindeksi, ikävakioitu	Ähtäri	117,7			
▼ THL:n sairastavuusindeksi, vakioimaton					
THL:n sairastavuusindeksi, vakioimaton	Ähtäri	124,8			
▼ Sairausryhmittäiset indeksit, vakioimaton					
Syöpäindeksi, vakioimaton	Ähtäri	141,6			
Sepelvaltimotauti-indeksi, vakioimaton	Ähtäri	118,2			
Aivoverisuonitauti-indeksi, vakioimaton	Ähtäri	122,9			
Tuki- ja liikuntaelsairausindeksi, vakioimaton	Ähtäri	155,8			
Mielenterveysindeksi, vakioimaton	Ähtäri	102,5			
Tapaturmaindeksi, vakioimaton	Ähtäri	103,9			
Dementiaindeksi, vakioimaton	Ähtäri	127,1			

alaraja | koko maa | yläraja |

Kuva: THL:n sairastavuusindeksi 2017, ikävakioitu, Ähtäri (terveytemme.fi/sairastavuusindeksi)

Kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on kunnan lakisääteinen tehtävä. Kunnan on otettava kuntalaistensa terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen osaksi kunnan päätöksentekoa ja palveluja. Kunnan on myös seurattava asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on lain (Terveystenhuoltolaki §12) mukaan raportoitava valtuustolle säännöllisesti kerran vuodessa. Ähtäriin kaupungin hyvinvointikertomus on laadittu vuosille 2016–2020 ja hyvinvointisuunnitelma vuosille 2013–2020.

Kaupungin eri toimialojen strategiat, kuten vanhuspoliittinen ohjelma, vammaispoliittinen ohjelma (tekovastuu Kuusiolinna Terveys Oy:llä) sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma vaativat edelleen päivitystä. Strategioissa tulisi linjata ähtäriläisten palvelujen taso ja suunnitella nämä yhdessä sosiaali- ja terveysalan viranomaisten kanssa, sillä asiantuntemus on näiden osalta pääosin kuntayhtymässä. Kuusiolinna Terveys Oy on luvannut ohjelman, jolla pystyttäisiin seuraamaan palveluiden saatavuutta. Ohjelma ei ole vielä täysin toiminnassa.

Kuusiolinna Terveys Oy lääkäripalveluiden taso on edelleen huolestuttava: Niin sanottujen ei-kiireellisten vastaanottojen aikoja on ollut heikosti saatavilla ja kiireellisen vastaanoton palvelu on ollut ajoittain vähäistä. Vastaanotolta on usein

puuttunut lääkäri. Tilanne on heikompi kuin koskaan aikaisemmin. Ähtärillä on saamatta Kuusiolinnalta noin 60 viikkoa lääkäripalveluita. Tarkastuslautakunta kehottaa tarkastelemaan Kuusiolinna Terveys Oy:n kanssa tehtyä sopimusta ja päivittämään sitä tarpeen mukaan. Hammaslääkäripalveluiden osalta Kuusiokuntien sosiaali- ja terveystyöntekijäyhtymä mukaan ei ole havaittu olevan ongelmia.

Luottamushenkilöiden velvollisuudet ja oikeudet:

Sidonnaisuusilmoitusten osalta luottamushenkilön tulee ilmoittaa ja pitää tietonsa ajantasaisena. Yritysten tiedot on ilmoitettava kaupparekisterimuodossa eli virallisella toiminimellä. Luottamushenkilön tulee tiedostaa salassapito- ja vaitiolovelvollisuutensa. Tarkastuslautakunta huomauttaa, että kaikissa toimielimissä varajäsenen puuttuminen kokouksista on yleistä. Varsinaisen jäsenen tulee kutsua varajäsenensä kokoukseen, jos hän itse on estynyt osallistumasta tai on esteellinen. Luottamushenkilöillä on tiedonsaantioikeus tietosuojalain, julkisuuslain ja kuntalain puitteissa.

Liikennestrategia:

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota Ähtärin kautta kulkeneiden Onnibussi-linjojen lakkauttamiseen. OnniBus on supistanut reitti- ja vuorotarjontansa useilla eri reiteillä matkustuskysynnän laskiessa.

Kiskobussiliikenne on neuvoteltu Ähtäri-Seinäjoki työmatkaliikennettä palvelevaksi. Kiskobussin vuorot kulkevat Seinäjoki-Jyväskylä suuntaan sekä Jyväskylä-Seinäjoki suuntaan kahdesti päivässä.

Strategian jalkauttaminen:

Organisaation toiminnasta puuttuu tarkempi analysointi ja mittarit, joiden avulla voidaan jalkauttaa strategia ja siten lisätä oman työn kehittämistä ja sitouttamista. Riskienhallinta on otettava käyttöön osastokohtaisesti omaa työtä koskeviksi. Strategiasta voidaan ottaa omaa työtä koskevia painopistealueita.

Investointiohjelmaan on tehty paljon muutoksia jo alkuvuodesta. Toteutettavaksi on tuotu esille uusia investointeja, jotka eivät olleet investointisuunnitelmassa. Toisaalta kaikki suunnitellut investoinnit, eivät olleet lähteneet käyntiin.

Pirkanpohjan säätiön sääntöjen tarkistaminen:

Pirkanpohjan säätiön säännöissä on maininta, että säätiö ei maksa palkkiota tai palkkoja. Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan säännöt eivät vastaa nykyistä säätiölakia. Mikäli säätiö ei voi maksaa kokouspalkkiota, pitäisi kaupungin silloin maksaa kokouspalkkiot tasavertaisen kohtelun vuoksi. Tarkastuslautakunta edellyttää, että Ähtärin kaupungin kokouspalkkiosäännön §8 mukaan Pirkanpohjan valtuuskunnalle sekä hallitukselle maksetaan kokouspalkkiot. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan kokouspalkkioperusteita tulisi tarkastella uudelleen ja muuttaa siten, että Pirkanpohjan säätiön jokaiselle hallituksen ja valtuuskunnan jäsenelle maksetaan asianmukaiset kokouspalkkiot. Säätiölle, joka osaltaan on myös matkailun sivutuote, on turvattava toimintaedellytykset.

2.3. Muita havaintoja:

2.3.1. Kokoukset:

Uuden sähköpostijärjestelmän kanssa on ollut ongelmia, sillä jäsenet eivät välttämättä ole saaneet kutsua kokoukseen ja/tai esityslistaa kokouksiin. Lautakunnan puheenjohtajille on lähetetty pyyntö varmistaa, että kaikki ovat saaneet toimintaan uuden sähköpostijärjestelmän ja saavat näin tiedon kokousten ajankohdista. Jos joku ei ole saanut sähköpostiaan toimimaan, on hänen pitänyt ottaa yhteyttä kaupungin ICT-asiantuntijaan.

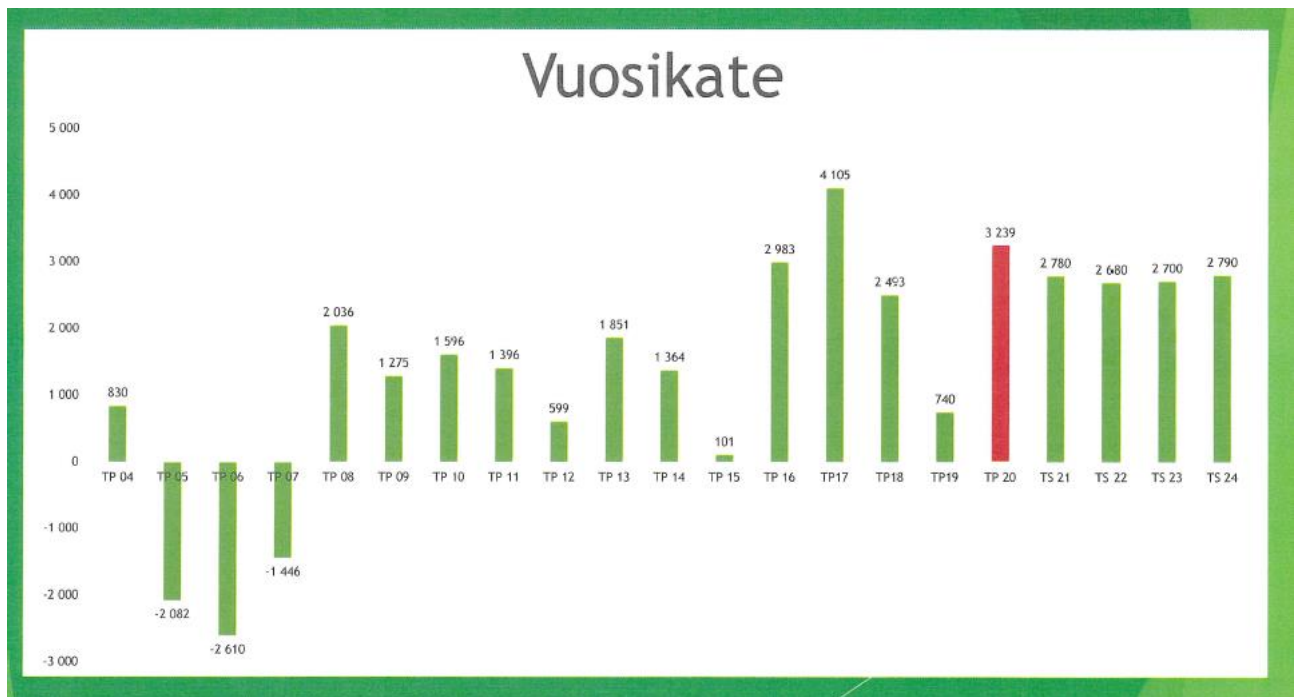
Kaupunginhallituksella oli vuonna 2020 yhteensä 18 kokousta. Niistä 12 kpl oli ylipitkiä kokouksia (kesto yli 3 tuntia). Kokouksissa käsiteltiin yhteensä 306 pykälää, joista 19 oli merkitty salassapidettäväksi. Hallituksen kokouksissa oli yhteensä 16 lisäpykälää kahdessatoista kokouksessa. Tarkastuslautakunta suosittelee, että hallituksen tulee kokoontua useammin, mikäli pykälää on paljon, esim. kaksi kokousta/kuukausi. Kokousten lyhentämiseksi kaupunginhallitukselle tiedoksi menevät asiat voisi käsitellä esimerkiksi iltakoulussa. Tarkastuslautakunta kiinnittää erityistä huomioita lisäpykälien suureen määrään, sillä kaupunginhallituksen jäsenillä ei ole mahdollisuuksia tutustua lisäpykälien aineistoon etukäteen. Kaupunginhallituksen kokouksissa salassapidettävien pykälien kohdalta puuttui usein tieto salassapidon perusteista.

Tarkastuslautakunta ohjeistaa merkitsemään salassapidettävät pykälät seuraavasti: Esityslistassa etusivulla on pykälän otsikko, jonka jälkeen tulee olla teksti ”Salassa pidettävä”. Pykälän otsikko tulee muotoilla niin, että sitä ei tarvitse salata. Tämän muutoksen myötä tilintarkastuksessa havaittu pöytäkirjojen pykälöintinumerointi saadaan korjattua asianmukaiseksi. Varsinaisen pykälän kohdalla on oltava aina esitettynä julkisuuslain mukainen peruste päätösten salaamiselle pykälän yhteydessä. Salassa pidettävät asiat tulee merkitä myös leimalla salassa pidettäväksi. Tarkastuslautakunta suosittelee huolehtimaan, että julkisuuslain nojalla salattavista päätöksistä tiedotetaan niiltä osin kuin päätös ei sisällä salassa pidettävää sisältöä. Tietoverkossa tulee merkitä salaisen pykälän kohdalle suppea kuvaus päätöskohdasta kuitenkin rikkomatta liikesalaisuutta.

Kunnallisvalitukset vuonna 2020: Vaasan hallinto-oikeuteen 4 valitusta, Oikeuskanslerille 1 valitus sekä Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle 1 valitus.

2.3.2. Kaupunginhallituksen laatima tilinpäätös ja toimintakertomus.

Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan tilinpäätös ja toimintakertomus antavat riittävän kuvan kaupungin taloudellisesta tilasta ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta.

Kuva: Ähtärin kaupungin tilinpäätösten vuosikate aikavälillä 2004–2020 ja taloussuunnitelman vuosikate arviot 2021–2024

2.3.3. Talouden tasapainottamistoimenpiteiden riittävyys:

Talouden tervehdyttämishojelman vuosille 2016–2022 tavoitteena on ollut vähentää kattamatonta alijäämää. Tervehdyttämissuunnitelma on toteutunut arvioitua tehokkaammin, joten vuosina 2016–2020 alijäämät on katettu ja ylijäämää taseessa on noin 3,1 miljoonaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon ulkoistamisella on ollut ratkaiseva merkitys talouden tervehdyttämiseen. Ulkoistaminen on tuonut budjetin laadintaan ja toteutumiseen ennakoitavuutta. Kattamaton alijäämä on kaupungin osalta hoidettu, mutta kertynyttä alijäämää on kaupunkikonsernissa noin 2,8 miljoonaa euroa.

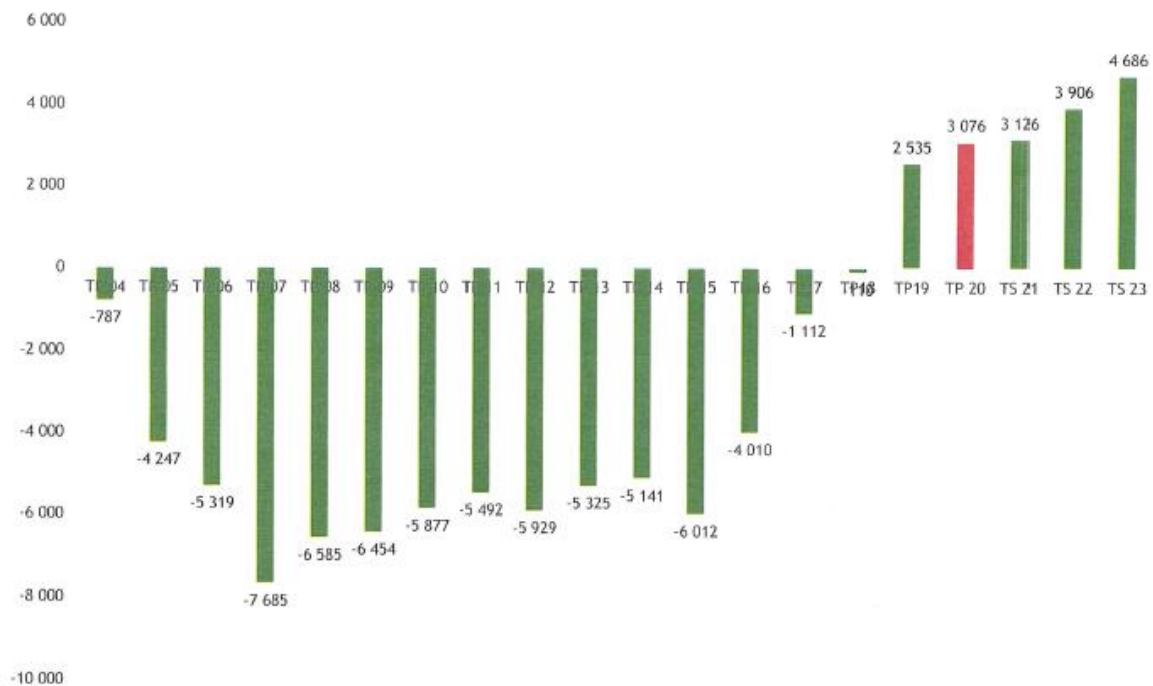
Tervehdyttämissuunnitelma vuosille 2016 – 2022

Vuosi	Tervehdyttämissuunnitelma	Toteutuma / arvio	Alijäämä
			-6 012 057
2016	1 365 000	2 002 025	-4 010 032
2017	1 130 000	2 897 964	-1 112 068
2018	580 000	1 001 830	-110 234
2019	790 000	2 644 715	2 534 477
2020	750 000	542 452	3 076 929
2021	620 000		
2022	780 000		
Yhteensä	6 015 000		

Taulukko: Tervehdyttämissuunnitelma vuosille 2019–2022 (Ähtärin kaupungin tilinpäätös vuodelta 2020)

Tervehdyttämissuunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti muun muassa osavuositarkastuksissa. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että tervehdystämishojelman aikaiset talousarviot laaditaan realistisesti ja mahdolliset muutokset tuodaan välittömästi päätettäväksi kaupunginvaltuustolle.

Kertynyt yli- / -alijäämä €

Kuva: Ähtärin kaupungin kertynyt yli- alijäämä euroina aikavälillä 2004–2020 ja taloussuunnitelman arviot 2021–2023

2.3.4. Konserneille asetettujen tavoitteiden toteutuminen:

Ähtärin kaupunkikonsernin ali/ylijäämä				
vuosi	ed.vuoden yli/alijäämä	Tilikauden yli/alijäämä	ed.vuoden oman po:n muutos	Kertynyt yli/alijäämä
2017	-8 787 000	1 822 000	-548 000	-7 513 000
2018	-7 513 000	2 472 000	-370 000	-5 411 000
2019	-5 411 000	944 000	-26 000	-4 493 000
2020	-4 493 000	1 103 000	557 000	-2 833 000

Taulukko: Ähtärin kaupunkikonsernin tilikausien 2017–2020 vertailu.

Ähtärin kaupungin tytäryhteisöt:

- Ähtärin Teollisuuskiinteistöt Oy
- Kiinteistö Oy Ähtärin Vuokratalot
- Ähtäri Energia ja Vesi Oy
- Ähtärin Eläinpuisto Oy
- Kiinteistö Oy Ouluvesi
- Ähtärin Liikunnan Tuki Oy
- Pirkanpohjasäätiö
- Ähtärin Zoo Resort Oy
- Hotelli Mesikämmen Oy
- Moksunniemi Oy
- Kiinteistö Oy Ähtärin Blue Building
- Snowpanda Resort Ähtäri Zoo
- Ähtärin Kiinteistöhuolto Oy
- Ähtärin Matkailu Oy

Kaikilta tytäryhteisöiltä on saatu tilinpäätösraportit. Ähtärin kaupungin lainasaamiset tytäryhteisöiltä on tilinpäätöksen mukaan 7.361.806 euroa. Takaukset ja muut vastuut tytäryhteisöjen puolesta ovat yhteensä 17.171.152 euroa. Takauksista suurin osa noin 65 % on Ähtärin Energia ja Vesi Oy:lle, jonka liiketoiminta on vakaalla pohjalla. Takaukset sisältävät myös Koillis-Satakunnan Sähkö Oy:n takauksia noin 6 %. Takauksista noin 30 % on eläinpuistoyhtiöille. Tarkastuslautakunnan saaman selvityksen mukaan takauksien ei pitäisi vaarantaa kaupungin toimintakykyä, eikä takausvastuun realisoituminen vaaranna kaupungin toimintaa.

Ähtärin Kiinteistöhuolto Oy:n toimitusjohtajalta saadun selvityksen mukaan tytäryhtiö saatu toimintaan, mutta siinä on vielä kehitettävää. Mietinnässä on muun muassa laajentaa palveluiden tarjoamista. Koronan vuoksi keväällä matkailualueen kiinteistöhoitotulot putosivat neljäsosaan, kun toiminta supistui koronasulun ajaksi.

Konserni yhtiöiden johtajat ovat noudattaneet avoimuusperiaatetta.

3. TILINTARKASTUSKERTOMUS

3.1.1. Tilikauden väliraportissa esitetyt suositukset:

Tarkastuslautakunta suosittelee kiinnittämään huomioita, että hyvityslaskut, muistiotositteet ja maksuliikenne täsmäytys hyväksytään dokumentoidusti.

Muistiotositetarkastuksessa on havaittu, että sisäiset ja ulkoiset muistiotositteet kirjataan samalla tositelajilla. Kaikissa muistiotositteissa ei myöskään ole ollut hyväksyntämerkintöjä. Tarkastuslautakunta suosittelee kiinnittämään huomiota hyväksyntäkontrolliin, jotta kaikki muistiotositteet hyväksytään asianmukaisesti.

Ostoreskontraan ei ole määritelty hyväksyjille hyväksyntärajoja. Tarkastuslautakunta suosittelee selvittämään, onko rajoja mahdollista määritellä järjestelmään.

Väliraportin mukaan ostoreskontrassa on havaittu vaarallisia työyhdistelmiä. Ostoreskontranhoitajalla on mahdollisuus toimittajatietojen syöttöön sekä maksatukseen. Pääkirjanpitäjällä on mahdollisuus kirjata muistiotositteita sekä oikeudet maksuliikenteeseen. Kaupungin vaarallisiin työyhdistelmiin liittyviä riskejä on pienennetty muun muassa kontrollitoimenpitein. Tarkastuslautakunta kehottaa Johdon tulee kiinnittää huomiota vaarallisiin työyhdistelmiin ja niistä syntyviin riskeihin.

Tilintarkastuksen väliraportissa suositellaan täsmäyttämään ostoreskontran ja pääkirjanpito dokumentoidusti kuukausittain. Maksuliikenneprosessissa pankkitilejä ei havaintojen mukaan täsmäytetä dokumentoidusti. Tarkastuksen yhteydessä on suositeltu täsmäyttämään dokumentoidusti pääkirjanpito ja pankkitilit kuukausittain. Kirjanpidon kaudet on myös suljettu takautuvasti. Suosituksena on, että kaudet suljetaan aikaisemmin, esimerkiksi alv-ajon yhteydessä.

Palkanlaskennan henkilöstöllä havaittu laajat käyttöoikeudet, jolloin kaikilla on järjestelmävastaavan oikeudet ja mahdollisuudet syöttää henkilötietoja. Tarkastuslautakunta suosittelee rajaamaan käyttöoikeuksia sekä poistamaan vanhentuneet tunnukset järjestelmistä.

Edellä mainittuihin viitaten tarkastuslautakunta suosittelee tekemään kirjallisen ohjeistuksen maksuliikennenerutiineista.

3.1.2. Tilintarkastuskertomuksen huomiot:

Kaupungin hallintoa on hoidettu lain ja valtuuston päätösten mukaisesti.

Tilintarkastuskertomuksen mukaan Ähtärin kaupungin takaukset ja muut vastuut tytäryhteisöjen puolesta (yhteensä noin 17 milj. euroa) saattavat sisältää taloudellista riskiä. Tarkastuslautakunnan saaman selvityksen (arviointikertomuksen kohta 2.3.4.) mukaan valtaosa näistä takauksista kohdentuu kuitenkin tytäryhtiöihin, joiden yritys ja tulopuoli on vakaata eikä merkittävää taloudellista riskiä ole havaittavissa.

Muilta osin kaupungin sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta on järjestetty asianmukaisesti. Valtionosuuksien perusteista annetut tiedot ovat oikeita. Kaupungin tilinpäätös ja siihen kuuluva konsernitilinpäätös on laadittu tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot tilikauden tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta ja toiminnasta.

4. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE

Tarkastuslautakunta edellyttää, että kaupunginvaltuusto ottaa edellä kerrotun huomioon ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin.

Tarkastuslautakunta toteaa, että tarkastuksessa esiin tulleet havainnot tulee käsitellä toimielimissä 31.10.2021 mennessä ja asioiden käsittely tulee antaa tiedoksi tarkastuslautakunnalle.

Tarkastuslautakunta esittää, että kaupunginvaltuusto pyytää kaupunginhallitukselta lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

ÄHTÄRIN KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNTA

Ähtärissä 31.05.2021

Mikko Savola

varapuheenjohtaja

Pirjo Talonen

jäsen

Maire Hautoniemi

jäsen

Aila-Anneli Mattinen

varajäsen

Pirjo Salonen

varajäsen